אמירה לגוי במקום שאין הנאה ממלאכת הגוי

א. שו"ע אורח חיים סימן שכה סעיף י

א"י שמילא מים לבהמתו מבור שהוא רשות היחיד, לרשות הרבים, מותר לישראל להשקות מהם בהמתו; והוא שאין הא"י מכירו, דליכא למיחש שמא ירבה בשבילו; ואם מילא לצורך בהמת ישראל, אסור בכל מיני תשמיש אפילו ישראל אחר; ואם מילא מבור רשות היחיד לכרמלית, מותר לאחר שלא מילא בשבילו. הגה: ויש מקילין ואומרים דאף אם הובא דרך רשות הרבים לצורך ישראל, מותר לאדם לשתות מהם הואיל ואפשר לילך שם ולשתות (טור בשם ר"ת); ויש מתירין אף לכתחלה (כל בו); וכן נהגו היתר לומר אף לכתחלה לא"י להביא שכר, או שאר דברים, דרך כרמלית או בלא עירוב, ואף על פי שיש להחמיר בדבר מ"מ אין למחות ביד המקילין לצורך שבת ובשעת הדחק, דהא יש להקל באמירה לא"י לצורך, כמו שנתבאר סי' ש"ז וכל שכן בכהאי גוונא.

ב. מגן אברהם סימן שכה ס"ק כד

כתב הע"ש לר"ת דאם יש נהר תוך התחום אף אם הביא העכו"ם מים מבור שהוא רה"י לר"ה מותר להשקות בהמתו משום דהא אי בעי היה משקה אותה מהנהר וראייתו מהרא"ש ע"ש ול"נ דזה לכ"ע אסור דאטו עכו"ם שהביא פירות מחוץ לתחום ויש לישראל פירות כיוצא בהם יהא מותר לאוכלן וראייתו מהרא"ש אינה כלום דהא סיים הרא"ש והא לא מסתבר כלל משמע דאף רבינו תם מודה בזה דאסור וכ"מ בר"ן ובמאור ובמ"מ ועסי' רע"ו:

ג. מגן אברהם סימן שכה ס"ק כה

ויש מתירין וכו' - חפשתי בכל בו ולא מצאתי זה וגם בד"מ לא כתב מקום מוצאו וגם בתשובת מהרי"ל סי' קט"ז כ' דר"ת לא התיר אלא דיעבד אבל לכתחלה אסור...

ד. משנה ברורה סימן שכה ס"ק נו

ולענין דינא העיקר כדעה ראשונה דהוא דעת כל הראשונים וכן משמע מהגר"א ותו"ש ורק לצורך גדול או לצורך שבת יש לסמוך ע"ז להקל.

ה. שו"ע אורח חיים סימן רעו סעיף ג

אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו והדליקו הנר, אף על פי שגם הם צריכים לו אין זה לצורך הא"י, כיון שעיקר ההליכה בשביל ישראל. הגה: ומותר לומר לא"י לילך עמו ליטול נר דלוק כבר, הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר בעלמא.

ו. מגן אברהם סימן רעו ס"ק יא

בהג"מ כתוב וז"ל ר"ת התיר לו' לעכו"ם תביא נר הדולק דהא טלטול הנר אינו אסור אלא משום דהוי מוקצה ושרי בטלטול מן הצד וכיון דאי בעי ישראל מטלטל בהיתר אי שקיל ליה עכו"ם באיסור לית לן בה אבל אסור שידליקנה עכו"ם שהרי דבר זה אין ישראל יכול לעשותו וגם בדבר זה יש צד היתר דהא אי בעי ישראל מצי לאתויי בלא נר ומ"מ אין להקל כ"כ והמחמיר תע"ב ע"כ מצאתי...

ז. ביאור הגר"א אורח חיים סימן רעו סעיף ג

ומותר. לפי ר"ת שם ד"ה משקה ואור"ת מדנקט בהמתו כו' וכ' שאפי' לכתחילה מותר והביאו ראיה מדאמרי' ק"נ ב' מותר לומר לכרך פלוני כו' וכמש"ל סי' שכ"ה ס"י ויש מתירין כו' וז"ש רק טלטול כו' ור"ל ויש היתר ע"י טלטול מן הצד ועמ"א:

ח. שבת קנ, ב

אמר רב יהודה אמר שמואל מותר לאדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר שאם יש בורגנין הולך.

ט. בית יוסף אורח חיים סימן שז

וכתוב עוד שם בשם ראבי"ה (שם ד"ה ואומר אני) דאמירה לגוי בדאורייתא נמי לא אסירא אלא בדבר שאי אפשר למצוא תקנה על ידי ישראל לעשותו כגון להחם חמין אבל אם אפשר לעשותו כגון ברשות הרבים דיכול להביא על ידי מחיצות בני אדם שרי אמירה לגוי...

י. שמירת שבת כהלכתה פרק ל סע' כ

מותר לומר לנכרי בשבת לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כמו פטיש גם אם כוונתו שלא יתקלקל ולא ייגנב מכיון שליהודי בעצמו מותר לטלטל לצורך גופו ומקומו של הכלי.

יא. שמירת שבת כהלכתה פרק ל הערה נ

ויש לעיין אם לפי הנ"ל יהיה מותר לומר לנכרי להוציא בגד לכרמלית כיון שיש ליהודי אפשרות ללובשו ולהוציאו.

יב. כלכלת שבת דיני אמירה לגוי סע' ז

כל זה באומר לעובד כוכבים לעשות מלאכה דאו', אבל לומר לעכו"ם לעשות דבר של שבות דהו"ל שבות דשבות יש עוד היתר בה' דרכים... כל דבר שאפשר ע"י ישראל בהיתר מותר לומר לעובד כוכבים לעשותו אם הוא שבות. כגון מותר לומר לו לטלטל נר דולק מדשרי ע"י ישראל טלטול מהצד שידיחנו עד שם ואפי' בנר שמן שיש חשש שיקרב או ירחיק השמן מהפתילה והו"ל כמכבה או מבעיר עכ"פ

אפשר שילך בנחת ולא ינענענו והרי בעכו״ם שרי שאינו מתכוון אף בפסיק רישא ומכ״ש שמותר לומר לעכו״ם לסלק המנורה שדלק עליו ביה״ש (רעט ד), וכ״כ מותר לשלחו להביא שכר וכדומה מחוץ לחוט העירוב מדאפשר לישראל לילך לשם לשתות, ודוקא בצמא מאד.

יג. הגהות מיימוניות הלכות שבת פרק יב

ר״ת התיר בשבת שילך נכרי עם ישראל בנר הדלוק בידו למשוך יין ולהביא לחם דהא טלטול נר אינו אסור אלא משום מוקצה... וכיון דמן הצד שרי אי שקיל לנכרי לנר באיסורא דלא מן הצד לית לן בה כיון דאי בעי ישראל מטלטל בהיתר אי מטלטל לה נכרי באיסורא אין לחוש לכך אבל ודאי אסור שידליקנה נכרי לצורך ישראל שהרי דבר זה אין ישראל יכול לעשות בשום ענין.

יד. פרי מגדים אשל אברהם סימן שז ס״ק יב

אבל כשיש בידו לעשותה היום בהיתר, שיש בני אדם והיה יכול לעשות מחיצה, שרי לומר לעכו״ם. ויודה המ״א בזה להט״ז, כבסימן רע״ו אות י״א דאי בעי ישראל מטלטל בהיתר, אי עשה עכו״ם באיסור לית לן בה. ואף שיש לחלק בין שבות דשבות למלאכה דבר תורה, מכל מקום מסתברא דאין לחלק.

טו. מנחת כהן משמרת השבת פרק ב

והנה מן הטעם הזה עצמו אפשר שאסור לומר לגוי שיכבה הדליקה בשבת גם לפוסקים כר״ש שמא הגוי יכוון לעשות פחמין והוי מלאכה אסורה מן התורה...

טז. הג׳ רעק״א או״ח שצז סע׳ ג

נשאלתי באנשים השוכרים חלב בכפר רחוק שני תחומין משר העיר, ומערבין עירובי תחומין ומביאין החלב ביו״ט להקונים... עוד זאת אדרוש בחלב הנחלב בערב יו״ט והסכמנו להתיר להביאם לעיר מכל מקום ראוי להזהיר דלפעמים שמוליכין הרבה חלב ולוקחים נכרים שיוליך חוץ לתחום גם כן כדי חלב עם ישראל. בזה אני מסופק אף דהחלב גם כן כרגלי המוכר שעירב והליכת חלב היתר, מכל מקום הנכרי הולך מחוץ לתחום והוי בכלל אמירה לנכרי שבות, אף דהליכה זו היתר לישראל המשלחו ולגביה ליכא בהליכה זו איסור מכל מקום לגבי הנכרי מקרי שהולך חוץ לתחום, או דנימא דכל שישראל בעצמו מותר לו לעשות דבר זה מותר גם כן אמירה לנכרי לעשות זה. ולפי שעה אין הכרע.

יז. אמרי בינה או״ח שבת סי׳ יב

יח. מלכים אומניך פרק א הערה יט

אם נאמר שטעם האיסור של אמירה נובע משליחות וכמו שכתב רש״י בשבת דף קנ״ג יתכן דמותר דיש מקום להסביר דשליחות פירושו הוא מה שהנכרי עושה כאילו עשהו הישראל בעצמו ואם כך האמירה מותרת שהרי הישראל עצמו מותר לו ללכת בדרך זו אבל אם נפרש דיסוד האיסור הוא מחמת הפסוק דכל מלאכה לא יעשה בהם יתכן שיש מקום לאסור לא מצד שליחות כי אם מצד שנעשתה מלאכה עבור ישראל גם אם נאמר שהוא מדין שליחות יש מקום לאסור דיש מקום לפרש דשליחות פירושו הוא דמה שהנכרי עושה הישראל אחראי על כך והרי הנכרי הלך בגופו הילוך שמחוץ לתחום גם לשיטת הרמב״ם שמפרש בפ״ו מהלכות שבת א׳ דטעם איסור אמירה הוא כדי שלא יבאו לעשות בעצמן יש להסתפק בכה״ג שלעצמו מותר אולי אין מקום לאיסור אך יתכן גם דמכיון דלכל אדם אסור לילך מחוץ לתחום יש מקום לאסור דחז״ל מתחשבים בכללות האיסור ואינם דנים על כל מקרה ומקרה לעצמו והנה לכאורה יש להסתפק גם בעירובי תבשילין כשישראל עירב האם מותר לו לצוות לנכרי שיבשל למענו ביו״ט לשבת דלכאורה לפי אותו צד שאסור לישראל לומר לנכרי שיוציא מחוץ לתחום הגם שישראל עירב עירובי תחומין אסור גם לישראל לומר לנכרי שיבשל עבורו מיו״ט לשבת דהרי אסור למי שלא עירב לבשל עבור זה שעירב כמבואר בשו״ע או״ח תקכ״ז כ׳ כלומר העירוב אינו מתיר את מאכלו של המערב בבישול אם כן יהיה אסור לומר לנכרי שיבשל עבור הישראל ופוק חזי מה עמא דבר הרי כולם נוהגים לעשות מלאכתם מיו״ט לשבת גם ע״י משרתים נכרים.